

הרב חיים גקטר
ר"מ ישיבה תיכונית דבערגען קאונטי
חבר בית דין דעליזאבעט

לעלוי נשמת בן דודי
ר בנימין בן ר מאיר (טויב)
נפטר כ"א כסלו תשס"ד

כתיבת שם Duvie בגיטין

מסדרי גיטין מתקשים מאד האיך לכתוב הכינוי Duvie בגט. ננסה לברר צדדי שאילה המסובכת הזאת, גישת הר"הג הר יוסף ראטענבערג שליט"א ולהציע מה שנלע"ד בזה, גישת הרה"ג הרב אליעזר מאיר טייך שליט"א בנידון, גישת ר יעקב ליכטער שליט"א וגישת ר אליהו ליכטער שליט"א.

א. הקדמה

בדרך כלל בחברה האוטודוקסית שאינם חסידים בצפון אמריקה מדברים לשון הקודש בערך כמבטא הליטאי וגרמני שהיו נהוג לפני המלחמה. רק הברת חולם מבטאים הרבה בערך כמו מבטא הספרדים (וליתר דיוק מבטאים החולם כהברת "O" באנגלית המדוברת באמריקה דוגמת מלת "go" אולם, הרבה מן חברי קהילה הזאת הם צאצאי אנשי פולין ואונגארן. ולכן מבטאים כמה מן הכנויים כפי המבטא של אנשי פולין ואונגארן למשל Surin משמש ככינוי לשרה, Srulin לישראל Tully לנפתלי וכן Duvie לשם דוד, אפילו בקהילות האלו.

לפעמים מוכרחים לכתוב הכינוי Duvie בגט, אע"פ שלפום ריהטא היה נראה כקיצור השם גרידא וזהו כשיש למגרש שתי שמות קדש וקוראים לו הרבה אנשים בכינוי Duvie, כותבים למשל דוד יצחק המכונה Duvie ועוד, ייתכן לומר שתמיד צריכים לכתוב הכינוי Duvie היות ולפי מבטא אנשי קהילתנו אין הנקודות של דוד ושל Duvie שווים, שנחשב שווים, שנחשב Duvie ככינוי ולא כקיצור השם (ע גט מסודר ס"י ס"ב) כך מבואר במקרה מעין זה בשו"ת מנחת יצחק ח"ט ס"קמ"ח. ב. מנהג החסידים בנידון

הרה"ג הרב מנחם זילבער שליט"א (ראב"ד דהתאחדות הרבנים דארה"ב וקאנאדא) כותב בשו"ת מאזני צדק ח"ב ס"ט) שיש לכתוב שם שיש לכתוב שם Duvie בצורה זו "דווי". אולם אפשר שזה שייך אך ורק לב"ד חסידי שאצל בני קהילתם מדברים לשון הקדש כמבטא אנשי פולין ואונגארן. מבואר בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל שמי שמדבר כמבטא בני ליטא ושמו יהודה ומבטא הכינוי שלו ידל (עם חיריק כמבטא אנשי פולין ואונגארן) יש לכתוב יהודה המכונה ידל, אע"פ שלאנשי פולין ואונגארן היו כותבים יהודה המכונה יודל.

כן משמע מספר גט מסודר (שמות נשים הישנים עם 330) בשם יוטא וז"ל יוטא בוי"ו אחר היו"ד. כן כותבין במדינתנו אף אם קורין היו"ד בחיריק יטא. מו"ר הרה"ג הרב אליעזר מאיר טייך שליט"א פעם אמר לי שחושש אפילו בדיעבד אם כתב יוטא בשביל אנשי קהילתנו אם מבטאים השם עם חיריק. יוצא אם כך שאין זה פשוט לכתוב שם Duvie כמנהג בתי דין החסידים, "דוי" בקהילות שלנו. וכן אין זה פשוט לכתוב רק כינוי Duvie כפי מנהג החסידי ושאר השמות שיופיעו בגט כמנהג הליטאי כי יש להציע דהוי כרתית דסתר, דאולי יש הזה חשש אפילו בדיעבד, כמבואר במעין זה בפתחי תשובה ס"ק כ"ו ס"ק מ"ו.

ג. הצעת הרב יוסף ראטענבערג שליט"א.

לפי כללי כתיבת שמות גיטין לבני קהילתנו, עקרונית היינו צריכים לכתוב "דווי" בשביל Duvie. ע"פ מנהג האשכנזים לכתוב שני ווי"ן בשביל הברת "v" אמנם, אין כותבים ככה כי אין כותבים ג ווי"ן סמוכים זה לזה, כמבואר בגט מסודר שמות אנשים הישנים, אות ה, פשר דבר סק"ד, ושמות נשים הישנים, אות ח פשר דבר ס"ק ז.

בעיה זו דומה במדה רבה לבעיית כתיבת שם העיר Vancouver במדינת קנדה. בשו"ת חבלים הנעימים ח"ה ס ל מבואר שיש לכתוב "וונקואוור", והכי נהוג כמבואר בספר הארץ לעריה (לידידי הדגול הרה"ג מענדל

סענדרוביץ שליט"א אב"ד במילוואי). בעקבות המנהג בוונקואוור אמר הרה"ג הרב יוסף ראטענבערג שליט"א (אב"ד בבאלטימור) שיש לכתוב השם Duvie בצורה זו: "דואווי".

אולם לע"נ שקשה לנהוג ככה כפי שהעיר ידידי ר יעקב ליכטער שליט"א, ר יעקב טוען שקשה מאד לזהות "דואווי" כ Duvie, כי אין אנו רגילים כל כך לכתוב "וא" בשביל שורוק באמצע מילה וכתבת גיטין במתא וונקואוור כדירה יחסית (שאני מתא "נוא" יארק שאין בתבת "נוא" אלא הברה אחת), ועוד הרי מבואר בספר הארץ לעריה ששאני וונקואוור שהיות וריש התיבה נכתב בווי"ן שאין לשנות סוף התיבה, שלכן לא נכתב וונקובר, כי היה נראה כתרתי דסתר. וביחס לטענת הר יעקב טען הרב סענדרוביץ שאפשר לומר שבשם עירות ליקוואד ושם נהר וואולף במעמפיס, וכן בשם וואודי רגילים אנו באות א המשמש כמפסיק שלא יהיו ג ווי"ן תכופים.

ד. הצעה לענ"ד

נלע"ד שיש להציע לכתוב "דובי" בשביל הכינוי Duvie במקביל לשמות "הוביש" ו"חבו" המופיעים בספר גט מסודר. וא"ע שכותבים הכינוי "Dovie" גם כן בצורה זו "דובי", הלא מבואר בפתחי תשובה (ס"ס קכ"ט שמות נשים אות ח) " כל שיכולים לקרות כהוגן לא חיישינן לטעותא". ע"ש שמביא מספר גט מקושר בשמות אנשים אות מ שג"ב פוסק ככה. הרי מבואר בגט מסודר (ס"ט"ו סעיף י וחקור דבר שם ס"ק ו) באריכות את כל המחלוקת ביחס לכתבת שם מלכה, שיש מאחרונים שפסקו שיש לכתוב השם מילכה כדי שלא לטעות בשם מלכה, אע"פ שמלכה כתוב בלי יו"ד בתורה והרי האהלי שם (מובא שם) פוסק שלכתחילה יש לכתוב מלכה בלי יו"ד, והגט מסודר פוסק דעביד כמר עביד, דעביד כמר עביד. הגט מסודר שים מצטט מספר מהר"ם בביאורו ברכת מים "לא מצינו בשום מקום שיש לשנות ממה שראוי לכתוב בגט כדי שלא יטעו העולם". ואע"פ שבשם מלכה הגט מסודר מעדיף כתיבת השם יו"ד מילכה, שאני התם דאפשר בהכי אבל ב Duvie כנראה שאפשר שאין ברירה אחרת וצריכים לכתוב "דוב". לכן נלע"ד להציע ושאני וונקואוור כי שם ממש אין ברירה אחרת, מחשש תרתי דסתר כמבואר לעיל, אז צריכים לדחוק ולכתוב וונקואוור, משא"כ הכא.

ה. גישת הרב אלעזר מאיר טייץ שליט"א

אחרי כתיב כל זאת אמר לי מו"ר הרה"ג הרב א"מ טייץ שליט"א שגם בקהילתנו אפשר לכתוב דוי, כי ברור לכל שכינוי הזה נשתרבו ממבטא החסידי לשם דוד. והוא מתנגד לכתבת "דובי" בשביל Duvie, כי לדעתו השם הזה נראה מאד ככינוי לשם דוב, ע"כ אי אפשר לקרא בכלל בשם Duvie. ע"כ יש לכתוב השם כפי המבטא החסידי כי ממש אין דרך לכתוב שם זה כפי מבטא הליטאי שאפשר לקרא באופן ברור. אולם, אולי י"ל שמוכח מעיקר שמו שהכינוי "דובי" הוא דובי ולא דובי, כמו שאם כתוב "דוד שמואל המכונה דובי", מוכח דהוי Duvie ולא dovie.

מצד שני, אפשר לומר דזהו ראייה לגישת הרב טייץ שליט"א כי בזה שכותבים "דוד שמואל המכונה דוי" מוכח מהקשר דהוי Duvie, ואפי' אלו שמבטאים לשה"ק כבני ליטא יכולים להבין דהוי Duvie. ושאני Duvie משמות Sruili או Suri שאצל הנקודות מעיקר השם לכינוי שונים אפי' כפי מבטא אנשי פולין ואונגארן. אולם ב Duvie הנקודות שווים לדוד לפי מבטא אנשי פולין ואונגארן רק שאין מבטאים אות ד האחרון. ולכן הרבה יותר מוכח לאנשי קהילתנו ש "דווי" הוי Duvie ממה ששראלי הוי Sruili ושרי הוי Suri. ולכן טוען הרב טייץ שליט"א שכמו שאנו נכתוב "דוד" אפי' למישהו שמבטא את השם כפי מבטא אנשי פולין ואונגארן, (וע שו"ת דברי חיים ח"ב סק"נ שכותבים מלך אף אם מבטא המ"ם בצירי) כמו כן נכתוב "דוי" בשביל Duvie, כי עיקר השם והכינוי ממש שווים חוץ ממבטא האות האחרון. וסברא זו אינה שייכת במקרים שצטטתי לעיל, "יוטא-יטא" ו"יודל-ידל" שלכן יש מקום לחלק בין "דוי" למקרים האלו. ולסברא זו הסכים ידידי הדגול ר יעקל ליכטער, בעיקר אבל עם שינוי קצת, כמו שנבאר.

ו. גישת ר יעקב ליכטער שליט"א

ידידי ר יעקב שליט"א מסכים עקרונית עם גישת הרב טייץ שליט"א אבל לדעתו יש לכתוב "דווי", כי כך היא צורת כמה מן הכנויים כמו "חוקה" (כדאיתא בגט מסודר שמות נשים הישנים אות ח). ר יעקל טוען שאפשר

לקרוא "דוי" דוי ולכן חושש מלכתוב "דוי" עם וי"ו אחד. אולם, נלע"ד שיש מקום לפקפק בזה משתי סבות. ראשית כל אם כותבים "דווי" זה מקלקל הקשר בין דוד ל"דוי" המאפשר קריאת הכנוי הזה אצל אנשי קהילתנו כמו שהסברנו לעיל. שנית, בשו"ת מאזני צדק (ח"ב ס ט) מבואר בצורה יפה שהכינויים המסיימים עם "י" יותר דומים לכינויים המסיימים באות ל, שהם הפוסקים נוטים לשמור על צורת כתיבת השם המקורי. לדוגמה ע בגט מסודר ביחס לשם "דודל" לעומת "דוידקא", ומסביר הרב זילבער שליט"א שבשמות הנקראים בחזיריק בסוף אין צריכים להוסיף אות לברר הקריאה משא"כ בהוספת "קא", כי ניכר השם העברי בהתחברו עם חזיריק משא"כ כשנתחבר עם "קא" לבסוף. וכ"ש כאן שנשמר החזיריק של אות ו בשם דוד גם בכינוי "דוי", ע"כ אין צורך להוסיף ו ולברר הקריאה. וגם נ"ל שהוא חשש רחוק שיקרא השם "דוי" במקום "Duvie". אולם י"ל לדעת ר יעקל שהוספת אות ו מראה בעליל שזהו כינוי לדוד ולא לשם קדש. ונלע"ד אין זאת הסיבה להוספת אות ו בשם "חוקה" כמבואר בשו"ת מאזני צדק הנ"ל וכל המקורות שציטט, ע"ש ע"כ נלע"ד שיש מקום גדול לפקפק בדמיון בין "חוקה" ל"דוי".

אולם, ידידי הרה"ג שמואל כאשכראמן שליט"א (אב"ד באטלאנטא) העיר לי שלדעתו צודק הר יעקב ליכטער שליט"א, שיש לכתוב "דווי". והוסיף שהיות ומנהג הספרדים לכתוב וי"ו אחד בשביל הברת V ויתכן לכן שגם לאשכנזים בדיעבד יהיה הגט כשר אם כתבו וי"ו אחד בשביל הברת v, (ראיה לכך יש לשאוב מפ"ת ס קכ"ח ס"ק י"ד) אז "דווי" בדיעבד יכול להקרא גם דווי ולא רק דווי. ולכן "דווי" יכול להקרא גם לבני קהילתנו שמבטאים לשם"ק כמנהג אנשי ליטא, וגם לפי מבטא אנשי פולין ואונגארן. והרה"ג הרב מענדל סענדרוביץ שליט"א העיר לי שסמוכין להצעת הרב כאשכראמן שליט"א יש למצוא בדברי הערה"ש בשם פיוש (ע בדברי הרב סענדרוביץ בהארץ לער"ה עמ"מ"ו בעיר וונקאוור, וע בשו"ת מנחת יצחק ח"ד ס קכ"א שדחה דברי הערק"ש האלו).

ז. גישת ר אליה ליכטער שליט"א

שמעתי שר אליה ליכטער שליט"א (זקן סופרי הגיטין אשר כתב רבבות גיטין תחת גדולי הדור כמו מרן הגרמ"פ ומרן הגרי"א הענקין, שיזכהו ה להמשיך בעבודת הקדש עמו"ש בבריאות שלימה) סובר שיש לכתוב "דאווי" הוא מסכים להרב טיי"ץ שליט"א בזה שאין דרך סביר לכתוב כינוי זה לפי הברת בני ליטא ואשכנז. והרי מבטאים כינוי זה ע"פ מבטא חסידי וכן הוא מסכים לבנו ר יעקב שליט"א שיש לכתוב כינוי זה בסגנון כתיבת שם חול ולא כפי השם קדש שממנו נשתרבו. אלא שנקודת המח שלו עם בנו זהו שיש לדעתו לכתוב כינוי זה לגמרי כצורת שם חול (כפי כללי בני פולין ואונגארן) ר יעקב, לעומת זאת, מטיל פשרה וכותב "דווי" במקצת כשם חול בהוספת הו"ו השני, ומקצת כפי השם שבו נגזר ממנו, שאינו מוסיף "א" לסימן שזהו קמ"ץ (כפי מבטא אנשי פולין ואונגארן). ויש להעיר שיש כמה שמות שנגזרו משמות קדש שכותבים מקצת כפי כללי כתיבת שם חול ומקצת כפי השם קדש שממנו נגזר. למשל, כותבים כינוי "ריבה" (כמבואר בגט מסודר) לשם רבקה, ואין כותבים "ריווא" לפי כללי כתיבת שם חול ולא כותבים "רבה" כמו שכותבים "רבקה" בלי הוספת יו"ד. וכן ראיתי רב חשוב כותב כינוי "חעזי" לשם יחזקאל ולא כתב כעזי, ולא כתב "חזי" (וייתכן שיש לכתוב במקביל "חעמי" לכינוי שם נחמיה, ולא חמי ואל כעמי).

ח. מסקנה

ראינו חמישה אפשרויות איך לכתוב כינוי Duvie כאשר המגרש הוא מקהלה המדברת לשון הקודש בערך כפי מבטא אנשי ליטא ואשכנז, "דובי", "דאווי", "דוי", "דאווי".

ט. הוספה

אחרי כתיב כל זאת העיר לי ר יעקב ליכטער שליט"א שישנה סברא אחרת לכתוב "דווי". כותבים וי"ו הראשון בסמן להברת שורוק (כפי מבטא הליטאי) ומספיק וי"ו השני להברת "V" כי כמו ב"דוד" סגי בוי"ו אחד, גם ב Duvie סגי וי"ו אחד. הרי בכינוי המשתרבו משם קדש כותבים אותו (אם אפשר) כאותן אותיות של השם הקדש, כמו שמבואר בב"ש (קכ"ט, נ).